

ΔΕΛΤΙΟ [ΘΕΜΑΤΙΚΟ] ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ

Αριθμός 63 | 2 Ιουλίου 2018

ΔΙΚΤΥΟ για τη
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
στην Ελλάδα
και την Ευρώπη

ΣΥΝΟΨΗ:

Οι νέες προκλήσεις που ανοίγονται από την διαχείριση του Προσφυγικού σε Ευρώπη και Ελλάδα, πως διαμορφώνονται ο πολιτικός χάρτης και οι συμμαχίες μετά το πρόσφατο Συμβούλιο και η διεθνής εικόνα του προβλήματος είναι τα κύρια στοιχεία του παρόντος Θεματικού Δελτίου του ΔΙΚΤΥΟΥ.

Προσφυγικό: Η Ευρώπη με το ένα βλέμμα στην (φλεγόμενη) γειτονιά και με το άλλο στον ...καθρέφτη

Η πρόσφατη Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δεν ήταν η πρώτη που μας έβαλε ...για ύπνο μπροστά σε ένα αδιέξοδο και μας ξύπνησε το πρωί με μια συμφωνία, για ιδιαίτερα μάλιστα δύσκολα ζητήματα, όπως η διαχείριση του Προσφυγικού και Μεταναστευτικού. Παρά λοιπόν τις δυσοίωνες προβλέψεις και τον βαθύ διχασμό που προκαλεί το Προσφυγικό, η Ευρώπη για μια ακόμα φορά προχώρησε με μικρά βήματα και μεγάλους συμβιβασμούς.

Πριν δούμε όλα τα σημεία μιας μάλλον ισορροπιστικής συμφωνίας χωρίς αυστηρά δεσμευτικές αποφάσεις, ως σημαντικότερο στοιχείο των συμπερασμάτων του συμβουλίου θα σημειώναμε μια δειλή αλλά σαφή στροφή της Ε.Ε. σε πολιτικές που αφορούν τις χώρες που «γεννούν» το πρόβλημα. Αναφερόμενοι κυρίως στην Βόρεια Αφρική, δεσμεύοντας μάλιστα συγκεκριμένους πόρους (500 εκ. ευρώ) γι' αυτό το σκοπό και εκφράζοντας εκτός από τις υποδομές περιορισμού των μετακινήσεων, έναν ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχεδιασμό που θα αλλάξει το επίπεδο ζωής και τις συνθήκες διαβίωσης στις περιοχές αυτές. Η ουσιαστικού και συμβολικού χαρακτήρα αυτή απόφαση, αποτελεί στρατηγικής σημασίας απαγκίστρωση του Προσφυγικού από είδος «προβλήματος συνόρων» ή απλά «διαχείρισης πληθυσμών».

Όσον αφορά την χώρα μας, η Ελλάδα είχε διακριτή θέση στην διαμόρφωση του εκτονωτικού συμβιβασμού με την πρόβλεψη για εθελοντική επανεισδοχή των αιτούντων άσυλο στις χώρες της Ε.Ε. που πρώτο-καταγράφηκαν κυρίως μέσα από την επερχόμενη διμερή συμφωνία με την Γερμανία. Την ίδια θέληση διατύπωσε

και η Ισπανία ενώ στο περιθώριο της συνεδρίασης άλλες 10 χώρες της ΕΕ φέρονται ως έτοιμες να αποδεχθούν αντίστοιχους διμερείς διακανονισμούς.

Η συγκεκριμένη εξέλιξη βέβαια έρχεται να επιφορτίσει ακόμη περισσότερο την ήδη οριακή κατάσταση των ελληνικών νησιών και να μεγεθύνει το προβληματικό τοπίο διαχείρισης του ζητήματος από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές. Εύλογα γεννάται το ερώτημα, πως θα αντιμετωπιστούν οι επανερχόμενοι αιτούντες άσυλο όταν δεν έχουν διαμορφωθεί κατάλληλες-αξιοπρεπείς δομές για όλους τους ήδη υπάρχοντες από το 2015;

Η ουσιαστικού και συμβολικού χαρακτήρα απόφαση της ΕΕ να στρέψει το βλέμμα της στις χώρες που γεννούν το πρόβλημα, αποτελεί στρατηγικής σημασίας απαγκίστρωση του Προσφυγικού από είδος «προβλήματος συνόρων» ή απλά «διαχείρισης πληθυσμών».

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Ο Πολιτικός Χάρτης, οι Συμμαχίες, τα Συμπεράσματα:

Ο Πολιτικός Χάρτης

Το Προσφυγικό ζήτημα αλλάζει τον πολιτικό χάρτη σε ολόκληρο τον «Δυτικό Κόσμο». Από τον Τραμπ και την Αυστραλία (όπου διακομματικά έχει εφαρμοσθεί η πλέον άκαμπτη μεταναστευτική πολιτική) μέχρι την Ευρώπη και την Μέση Ανατολή, ηγέτες και κόμματα καθορίζονται από αυτό. Στην ΕΕ το Προσφυγικό - Μεταναστευτικό ζήτημα άλλαξε τη μεταπολεμική ισορροπία μεταξύ των Λαϊκών και Σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων. **Νέα κόμματα με κυρίαρχο σύνθημα την αντιμεταναστευτική πολιτική δημιουργήθηκαν σε όλη την Σκανδιναβία, στην Γερμανία, την Ιταλία, την Γαλλία, την Ολλανδία και στις λεγόμενες χώρες του Βίζεγκραντ. Αυτά διασπούν η πιέζουν τα τέως ισχυρά συντηρητικά κόμματα (ενδεικτική η σημερινή κατάσταση μεταξύ CDU και CSU στην Γερμανία). Αντίστοιχα τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα επανατοποθετούνται.** Πρόσφατα το SPD και με εντυπωσιακή στροφή, οι σοσιαλδημοκράτες στην Σουηδία (έχουν εκλογές τον Σεπτέμβριο), την Δανία, την Ολλανδία.

Διεύρυνση, κρίση, προσφυγικό, γεωπολιτικές αλλαγές και τεχνολογία φέρνουν τεκτονικές αλλαγές στην ΕΕ που ξέραμε.

Είναι πλέον σαφές ότι τα νέα δεδομένα θέτουν επί τάπητος στην ευρωπαϊκή πολιτική θέματα σχέσεων με τον τρίτο κόσμο, αριθμητικών ορίων στην Μετανάστευση, διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας στις πολιτικές ενσωμάτωσης, διμερών σχέσεων, ασφάλειας συνόρων αλλά και οικονομικών συνεπειών. Διεύρυνση, κρίση, προσφυγικό, γεωπολιτικές αλλαγές και τεχνολογία φέρνουν τεκτονικές αλλαγές στην ΕΕ που ξέραμε. Η συνοχή της είναι το πρώτο διακύβευμα και η αλλαγή της το δεύτερο. Στη Σύνοδο της 28-29 Ιουνίου το πρώτο επετεύχθη, το δεύτερο είναι αναπόφευκτο.

Οι Συμμαχίες

Επί της ουσίας το Συμβούλιο συμβίβασε σε μια ενιαία απόφαση τα δύο κύρια «στρατόπεδα» στα οποία είχαν χωριστεί οι εταίροι. Από τη μία πλευρά (Γερμανία, Γαλλία, Ισπανία, Σουηδία, Πορτογαλία, Μάλτα, Ελλάδα και κατόπιν Ιταλία) οι χώρες που διεκδικούσαν αποφάσεις επιμερισμού των βαρών από τις εισροές και αντιμετώπισης τους προβλήματος στις γενεσιουργούς περιοχές του και από την άλλη (Αυστρία, Ολλανδία, Δανία χώρες Βίσεγκραντ) οι χώρες που υπερθεμάτιζαν στην αυστηρή συνοριακή αντιμετώπιση του Προσφυγικού και στην πλήρη αποχή τους από κάθε μερίδιο ευθύνης.

Τα Συμπεράσματα

- Ενίσχυση της **προστασίας των εξωτερικών συνόρων** της ΕΕ. Ενισχυμένο ρόλο της FRONTEX, άμεση και ευέλικτη χρηματοδότηση στις χώρες υποδοχής και συνεργασία με ακτοφυλακές χωρών εκτός ΕΕ.
- Δημιουργία **κλειστών κέντρων αποβίβασης** εντός ΕΕ (με εθελοντική απόφαση κάθε χώρας) με επιτάχυνση όμως των διαδικασιών διαχωρισμού δικαιούχων Ασύλου μέσω συνδρομής από ΕΕ
- Δημιουργία ειδικής **πλατφόρμας αποβίβασης** σε χώρες εκτός ΕΕ κυρίως της Β. Αφρικής, σε συνεννόηση με Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ και ΔΟΜ. (Δέσμευση 500 εκ. Ευρώ από κοινοτικό προϋπολογισμό)
- Νέα **εταιρική σχέση με την Αφρική**. Απευθείας χρηματοδοτήσεις, κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις, νέες θέσεις εργασίας και αναβάθμιση τομέων υγείας, εκπαίδευσης, υποδομών, καινοτομίας, διακυβέρνησης, ισότητας των φύλων.
- Ξεμπλοκάρισμα της **συμφωνίας επανεισδοχής ατόμων στην Τουρκία** με εκταμίευση της δόσης 3.5 δισ ευρώ. (Έρχεται να προστεθεί στον προσανατολισμό Ερντογάν για επιστροφή προσφύγων-μεταναστών στις εστίες τους, ειδικά στη Συρία).
- Κανόνες ανακατανομής – **Δευτερογενείς μετακινήσεις**: Εθελοντική αποδοχή-επιστροφή στη χώρα πρώτης καταγραφής (Ελλάδα, Ισπανία) με χρηματική στήριξη και ελάφρυνση χωρών υπό πίεση, κατά περίπτωση (όρος της Ιταλίας).
- **Αναθεώρηση του Δουβλίνου** στη βάση των αρχών της συνευθύνης και αλληλεγγύης μετά από ειδική έκθεση στην προσεχή Σύνοδο του Οκτωβρίου, όμως μόνο με **ομοφωνία** όλων των κρατών.

Η προσφορά της Ελλάδας και της Ισπανίας να δεχθούν επιστροφές αιτούντων άσυλο καθώς και ο όρος που πέτυχε η Ιταλία για αποσυμφόρηση των χωρών που ξεπερνιούνται τα όρια εισροών, απέτρεψαν την δημιουργία της λεγόμενης «μικρής Σένγκεν» που θα «έσφιγγε» ακόμη περισσότερο τους συνοριακούς ελέγχους. Ταυτόχρονα στέλνεται κι ένα αποτρεπτικό μήνυμα προς τους διακινητές ενώ δίνεται η δυνατότητα κατευνασμού των ακραίων εθνικιστικών πιέσεων εντός χωρών της ΕΕ.

Από την άλλη οι προβλέψεις «εθελοντικής εφαρμογής» (δηλαδή διμερείς συμφωνίες) των συμφωνημένων καθώς και η επίτευξη όρου ομοφωνίας για την αναθεώρηση της συνθήκης του

Δουβλίνου, αποτελούν επιτεύγματα της ομάδας των χωρών που θέλουν να μείνουν μακριά από τον διαμοιρασμό του βάρους και των ευθυνών του προβλήματος. Η δε εμπειρία που έχει αποκομιστεί μέχρι σήμερα, ειδικά με βάση το ελληνικό παράδειγμα, δεν μας επιτρέπει να είμαστε ιδιαίτερα αισιόδοξοι για το κατά πόσο θα εφαρμοστούν οι αποφάσεις στο σύνολό τους. Ένα ακόμη πιθανό εμπόδιο υλοποίησης των αποφάσεων -τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα- μπορεί να αποτελέσει η ανάληψη της προεδρίας του Συμβουλίου από την Αυστρία για το τρέχον εξάμηνο.

Η προσφορά της Ελλάδας και της Ισπανίας να δεχθούν επιστροφές αιτούντων άσυλο καθώς και ο όρος που πέτυχε η Ιταλία για αποσυμφόρηση των χωρών που ξεπερνιούνται τα όρια εισροών, απέτρεψαν την δημιουργία της λεγόμενης «μικρής Σένγκεν» που θα «έσφιγγε» ακόμη περισσότερο τους συνοριακούς ελέγχους εντός ΕΕ.

Η διεθνής εικόνα του Προσφυγικού

Το ΔΙΚΤΥΟ είχε την ευκαιρία να αντλήσει χρήσιμες πληροφορίες για την διεθνή εικόνα του Προσφυγικού από δύο διεθνή συνέδρια που πραγματοποιήθηκαν μέσα Ιουνίου. Το ένα διοργανώθηκε στο Sciences Po στο Παρίσι στο πλαίσιο του Standing Group on the European Union υπό την αιγίδα του European Consortium for Political Research και το άλλο στο Charles University στην Πράγα στο πλαίσιο του Horizon2020 ερευνητικού έργου SIRIUS το οποίο μελετά την ενσωμάτωση των μεταναστών στις Ευρωπαϊκές αγορές εργασίας. Η κατάσταση στη Ευρώπη απεικονίζει την επικίνδυνη ανεπάρκεια των υφιστάμενων πολιτικών συνεργασίας και αλληλεγγύης, σε μια εποχή όπου οι συγκρούσεις και οι αναγκαστικοί εκτοπισμοί πληθυσμών σε Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική πολλαπλασιάζονται.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, τουλάχιστον 7.157 άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους ή έχουν εξαφανιστεί στη προσπάθειά τους να περάσουν τη Μεσόγειο από το 2015, όταν το σώμα του τριάχρονου παιδιού από την Συρία, Αλάν Κούρντι, ξεβράστηκε στις ακτές της Τουρκίας προκαλώντας παγκόσμια κατακραυγή. Στην Ιταλία, τέσσερα χρόνια μετά το τραγικό ναυάγιο της Λαμπεντούζα, η άρνηση της κυβέρνησης να δεχθεί το πλοίο Aquarius με 630 μετανάστες και πρόσφυγες στους επιβάτες του, μεταξύ αυτών 123 παιδιά, έχει τροφοδοτήσει έντονες αντιδράσεις τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και από τον ΟΗΕ. Την ίδια ώρα, οι δραματικές συνθήκες διαβίωσης οικογενειών με μωρά και μικρά παιδιά καθώς και ατόμων με ειδικές ανάγκες στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης Προσφύγων (hotspot) τύπου Μόρια έχουν αναδειχθεί εντόνως στα διεθνή ΜΜΕ, ευαισθητοποιώντας την κοινή γνώμη σχετικά με τη δυσχερή κατάσταση των προσφύγων.

Η κατάσταση στη Ευρώπη απεικονίζει την επικίνδυνη ανεπάρκεια των υφιστάμενων πολιτικών συνεργασίας και αλληλεγγύης, σε μια εποχή όπου οι συγκρούσεις και οι αναγκαστικοί εκτοπισμοί πληθυσμών σε Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική πολλαπλασιάζονται.

Παγκοσμίως, ο αριθμός των εκτοπισμένων ξεπερνά τον πληθυσμό της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου ή της Ιταλίας (2017 Revision of World Population Prospects) – αγγίζοντας πρωτόγνωρα επίπεδα. Την ίδια στιγμή, η αδυναμία της διεθνούς κοινότητας και των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων όλα τα προηγούμενα χρόνια να υλοποιήσουν με αποτελεσματικό τρόπο τις τρεις λύσεις που αναγνωρίζονται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ως μακροχρόνιες και

βιώσιμες, δηλ. την μετεγκατάσταση, τον εθελοντικό επαναπατρισμό και την ενσωμάτωσή στη χώρα υποδοχής στην οποία αιτούνται ασύλου, έχει εκθέσει όσους έχουν προσπαθήσει να ξεφύγουν από τις βίαιες συγκρούσεις και τον πόλεμο σε εκμετάλλευση και επικίνδυνη κακοποίηση.

Σχεδόν το 90 % (σύμφωνα με 2016 στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) των απελπισμένων προσφύγων και μεταναστών που έχουν εισέλθει στην Ευρώπη έχουν πληρώσει συμμορίες και οργανωμένους διακινητές ανθρώπων. Ανταποκρινόμενες στις εξελίξεις, 193 χώρες μέλη της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (με τραγική εξαίρεση τις ΗΠΑ του Τραμπ) διαπραγματεύονται στο πλαίσιο του Global Compact for Migration μια συμφωνία που θα δώσει στις χώρες τη δέσμευση να μοιραστούν δίκαια την ευθύνη απέναντι σε ανθρώπους που μεταναστεύουν.

Η κατάσταση στην Ελλάδα – Οι προκλήσεις της Συμφωνίας

Η Ελλάδα για αρκετό διάστημα σήκωσε μόνη της ιδιαίτερα μεγάλο φορτίο προσφυγικών ροών, είτε εξαιτίας της εφαρμογής ανεργάστρων και ιδεοληπτικών «ανοικτών συνόρων», είτε λόγω της γεωγραφικής της ιδιαιτερότητας. Το ζήτημα πλέον έχει αγγίξει σοβαρά χώρες με μεγαλύτερη ισχύ και επιρροή στον πυρήνα της ΕΕ κι έτσι μπορεί να επωφεληθεί αξιοποιώντας τον –έστω και μερικό- διαμοιρασμό ευθυνών και υποχρεώσεων. Αξίζει να σημειωθεί βέβαια, πως σε σχέση με το τι συμβαίνει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ειδικά σε ορισμένες που δεν έχουν δεν έχουν δεχθεί ακόμα ούτε έναν πρόσφυγα, στην Ελλάδα η πολιτική και κοινωνική διαχείριση του ζητήματος διαφέρει σημαντικά. Μια κοινωνία με βαθιές ιστορικές ρίζες και βιώματα από μεγάλα προσφυγικά και μεταναστευτικά ρεύματα, εκφράζει αξιοσημείωτη ανθρωπιστική διάθεση και κατανόηση στο πρόβλημα, παρά την ένταση με την οποία το βιώνει, ενώ αντίστοιχα και στο εγχώριο πολιτικό σύστημα, ακόμα και οι συντηρητικές δυνάμεις πολιτεύονται με μετριοπάθεια και ανεκτικότητα.

Μια κοινωνία με βαθιές ιστορικές μνήμες και βιώματα από μεγάλα προσφυγικά και μεταναστευτικά ρεύματα, εκφράζει αξιοσημείωτη ανθρωπιστική διάθεση και κατανόηση στο πρόβλημα, παρά την ένταση με την οποία το βιώνει, ενώ αντίστοιχα και στο εγχώριο πολιτικό σύστημα, ακόμα και οι συντηρητικές δυνάμεις, πολιτεύονται με μετριοπάθεια και ανεκτικότητα.

Την χώρα μας επηρεάζουν οι αποφάσεις του Συμβουλίου (εφόσον εφαρμοστούν ως έχουν) σχετικά με:

- Την αποσυμφόρηση πληθυσμού των νησιών μέσω της επαν-ενεργοποίησης της συμφωνίας επιστροφής με Τουρκία.
- Την ενίσχυση της φύλαξης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.
- Την γραφειοκρατική συνδρομή και οργάνωση της αξιολόγησης Ασύλου.
- Νέες χρηματικές ενισχύσεις (διμερής με Βερολίνο) και ενίσχυση της θέσης της στην ΕΕ.

Ενώ μακροπρόθεσμα μπορεί να βγει ωφελημένη από:

- Μια δικαιότερη διατύπωση συνθήκης του Δουβλίνου.
- Αντιμετώπιση του προβλήματος στην ρίζα του, με ορθές πολιτικές αποτροπής των μετακινήσεων και οικονομικής ανάπτυξης στις χώρες της Αφρικής.

Από την άλλη η Ελλάδα καλείται να αντιμετωπίσει τον νέο αριθμό αιτούντων άσυλο που θα επιστραφεί από χώρες της ΕΕ και την δημιουργία νέων κέντρων ελέγχου και κράτησης, **σε μια ήδη πολύ βεβαρυμμένη κατάσταση** που έχουν διαμορφώσει οι μέχρι σήμερα συνθήκες διαχείρισης του Προσφυγικού στη χώρα μας:

- Τεράστιες καθυστερήσεις στον έλεγχο απόδοσης ασύλου με σώρευση χιλιάδων αιτήσεων.
- Επικράτηση δυνάμεων ΜΚΟ που εμποδίζουν την εφαρμογή των επιστροφών στην Τουρκία.
- Άθλιες συνθήκες παραμονής και διαχείριση πληθυσμού στα νησιά. – Πρόσφυγες 2-3 ταχυτήτων, ελλείψεις δομών, παροχές σε λίγους.
- Αυθαίρετη μεταφορά πληθυσμού στην ηπειρωτική χώρα. (Όσοι εγκαθίστανται εκτός νησιών ΔΕΝ μπορούν να επιστρέψουν Τουρκία).
- Αναξιοπιστία παροχής στοιχείων και στατιστικών τόσο πληθυσμιακά όσο και σε επίπεδο οικονομικής διαχείρισης. Οι πρόσφυγες που εισέρχονται από τον Έβρο δεν καταγράφονται. πιθανότητα.

ΠΗΓΕΣ:

Ελληνική Δημοκρατία | Υπηρεσία Ασύλου

<http://asylum.gov.gr/>

Κείμενο συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 29/06/2018

<http://www.consilium.europa.eu/media/35994/29-euco-art50-conclusions-el.pdf>

Μέξη Μαρίλη, «Προσφυγικό: Είναι εφικτή η απενεργοποίηση της νέας βόμβας;» protagon.gr 27/06/2018

<http://www.protagon.gr/apopseis/editorial/prosfygiko-ee-einai-efikti-i-epikairoiisi-tis-neas-vomvas-44341645733>

Paris 2018, Science Po, Standing Group on the European & European Consortium for Political Research.

Prague 2018, Charles University, SIRIUS, HORIZON 2020

Συρίγος Άγγελος, «Η Μαγική εικόνα του Μεταναστευτικού», ΤΑ ΝΕΑ, 25/06/2018

<http://www.tanea.gr/triti-apopsi/article/5581297/h-magikh-eikona-toy-metanasteytikoy/>

ΑΝΑΛΥΣΗ

ΔΙΚΤΥΟ για τη
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
στην Ελλάδα
και την Ευρώπη
Το ΔΙΚΤΥΟ

ΣΥΝΤΑΞΗ ΔΕΛΤΙΟΥ (αρ. 63):

Δρ Μαρίλη Μέξη

Διευθύντρια ΔΙΚΤΥΟΥ

&

Γιώργος Παπούλιας

Πολιτικός Επιστήμονας, Συνεργάτης
ΔΙΚΤΥΟΥ

Για το

**ΔΙΚΤΥΟ για την Μεταρρύθμιση στην
Ελλάδα και την Ευρώπη**

Διάκου 20 & Συγγρού 1

11743, Αθήνα

τηλ: 210 9247814

φας: 210 9227244

www.todiktio.eu

info@todiktio.gr